

**PRZEDMIOTOWE ZASADY OCENIANIA
W SZKOLE PODSTAWOWEJ IM. DZIECI ZAMOJSZCZYŻNY
W ZWIERZYŃCU
Klasa IV**

PRZYRODA

INFORMOWANIE UCZNIÓW I RODZICÓW/OPIEKUNÓW O SPOSOBIE OCENIANIA, WYMAGANIACH PRZEDMIOTOWYCH ORAZ POSTĘPACH W UCZENIU SIĘ PRZYRODY:

1. O sposobie oceniania i wymaganiach z przyrody nauczyciel informuje uczniów w pierwszym tygodniu danego roku szkolnego, a zainteresowanych rodziców na pierwszym spotkaniu kontaktowym. Przedmiotowy system oceniania jest zawsze do wglądu uczniów i rodziców i jest dostępny na stronie internetowej szkoły.

Sposoby informowania uczniów o ocenach – nauczyciel informuje ustnie o każdej ocenie wszystkich uczniów.

Oceny z odpowiedzi ustnych i sprawdzianów, zadań domowych, aktywności i innych działań wpisywane są do dziennika elektronicznego, a rodzic zapoznaje się z nimi przez zalogowanie. Informacja o ocenach dostępna jest poprzez dziennik elektroniczny oraz przekazywana rodzicom podczas wywiadówek zgodnie z kalendarzem szkolnym. Informacja o ocenie śródrocznej i rocznej przekazywana jest przez wpisanie do dziennika elektronicznego w terminie zgodnym z WSO i kalendarzem roku szkolnego.

Sposoby informowania rodziców o ocenach – rodzice informowani są o ocenach na wywiadówkach. Informację o ocenach i postępach dziecka w nauce rodzice mogą również uzyskać poprzez e-dziennik, kontaktując się z wychowawcą lub nauczycielem przyrody.

2. PZO opiera się na WZO i Statucie Szkoły, w sytuacjach nieujętych w PZO stosuje się zasady ujęte w tych dokumentach.

EWALUACJA PRZEDMIOTOWYCH ZASAD OCENIANIA

Przedmiotowe zasady oceniania z przyrody są monitorowane (m.in. ewentualne zmiany w prawie oświatowym) przez nauczyciela uczącego tego przedmiotu, uczniów. Wyniki analizy służą do ewentualnego wprowadzenia korzystniejszych rozwiązań, które będą obowiązywały od następnego roku szkolnego.

OGÓLNE KRYTERIA

1. Oceniani mogą podlegać następujące rodzaje aktywności ucznia: aktywność na zajęciach, sprawdziany, kartkówki, odpowiedzi ustne, prace domowe, ćwiczenia wykonywane w klasie, prace projektowe indywidualne i grupowe, prowadzenie zeszytu, zeszyt ćwiczeń, umiejętność samodzielnego uczenia się i samooceny postępów nauczania, pilność, przygotowanie do zajęć itp.
2. Uczeń oceniany jest na 2 sposoby:
 - a) na bieżąco:
 - by pomóc mu rozpoznać i zrozumieć swoje mocne i słabe strony oraz dać mu wyraźne wskazówki nad czym powinien więcej pracować (ustalić obszary pracy wyrównawczej i pomocy);
 - by przekazać rodzicom/opiekunom prawnym informacje o postępach nauczania, jego mocnych i słabych stronach, a także wskazać, w jaki sposób powinien pracować, by osiągnąć poprawę;
 - by dać nauczycielowi informację zwrotną na temat efektywności jego nauczania, właściwości doboru materiałów oraz pomoc w adaptowaniu podstawy programowej/programu nauczania poprzez ewentualne zmiany w rozkładzie materiału.
 - b) okresowo:
 - by przekazać uczniowi, rodzicom/opiekunom prawnym i nauczycielom obraz postępów, aktywności i osiągnięć pod koniec pewnej części programu nauki;
 - by dostarczyć informacji nauczycielowi odpowiedzialnemu za następny etap nauki.
3. Kontroli postępów nauczania dokonuje się:
 - a) przy pomocy obiektywnych sprawdzianów, testów i kartkówek (punktacja podana niżej);
 - b) poprzez obserwację innych rodzajów aktywności ucznia, według załączonych kryteriów.
4. Sprawdziany i testy:
 - obejmują zazwyczaj materiał jednostki metodycznej (rozdziału);
 - ilość - zazwyczaj 2 lub 3 w semestrze;
 - powinny być poprzedzone powtórzeniem materiału i zapowiadane przynajmniej na tydzień przed ich przeprowadzeniem;
 - fakt odbycia i termin musi być odnotowany w dzienniku lekcyjnym;
 - uczeń ma prawo poprawić oceny od 1 do 4, termin poprawy wyznaczany jest przez nauczyciela po konsultacji z uczniami;
 - poprawa sprawdzianu/ testu jest dobrowolna;
 - uczeń może podejść do poprawy sprawdzianu/ testu jeden raz;
 - jeśli uczeń nie zgłosi się w wyznaczonym terminie jest to równoznaczne z utrzymaniem oceny;
 - uczniowi, który opuścił pierwszy termin pisania sprawdzianu przepada prawo poprawy oceny;
 - uczeń, który otrzymał ocenę niedostateczną za nieuczciwe zachowanie na sprawdzianie (odpisywanie, rozmawianie, posiadanie „ściągi” itp.) traci prawo do jej poprawiania;

- uczeń ma obowiązek zaliczyć pracę klasową/ test w terminie wyznaczonym przez nauczyciela, nie później jednak niż na dwa tygodnie, dotyczy to sprawdzianów, na których uczeń nie był obecny;
 - każda ocena z poprawy wpisywana jest do dziennika.
5. Testy sumujące wiadomości i umiejętności uczniów z danego półrocza/roku szkolnego:
- mogą być przeprowadzone w celu podsumowania efektów procesu nauczania w danym półroczu/roku szkolnym w danej klasie,
 - nauczyciel i uczeń mają prawo uzgodnić inną formę poprawy sprawdzianów i testów np. ustną.
6. Kartkówki i odpowiedzi ustne sprawdzają bieżące wiadomości z danego działu – zazwyczaj dwie ostatnie lekcje.
- Mogą być zaplanowane kartkówki powtórzeniowe – wiadomości niezbędne do realizacji dalszych partii materiału.
 - Kartkówki mogą być zapowiadane lub niezapowiadane. Zapowiadane nie podlegają poprawie ponieważ uczniowie zapoznani zostają z treścią zadań.
 - Jeśli uczeń nie był obecny na kartkówce, ma obowiązek zaliczyć ją na kolejnych zajęciach z tego przedmiotu.
 - Nauczyciel może zrobić kartkówkę z bieżącej lekcji traktując ją jako ewaluację zajęć- sprawdzenie, w jakim stopniu uczniowie opanowali omawiane na zajęciach zagadnienia.
 - Na sprawdzenie kartkówek nauczyciel ma tydzień.
7. Aktywność podczas zajęć lekcyjnych:
- oceniana jest na zasadzie umowy między nauczycielem i uczniami;
 - odnotowuje się ją w postaci plusów i minusów, a te następnie konwertuje się na oceny;
 - aktywność: za pięć plusów uczeń otrzymuje ocenę bardzo dobrą, za pięć minusów niedostateczną,
 - w przypadku pełniejszej i sensowniejszej wypowiedzi podczas lekcji uczeń może od razu być oceniony oceną.
10. Praca domowa ucznia/przygotowanie do zajęć:
- Celem zadawania prac domowych jest utrwalanie nowych wiadomości i umiejętności, rozwijanie zainteresowań ucznia, motywacja do nauki, organizacja i planowanie uczenia się.
- .- Uczeń ma obowiązek systematycznego odrabiania prac domowych.
 - Nauczyciel określa zasady wykonania zadania - sposób, termin.
 - Uczeń ma obowiązek przestrzegania terminu wykonania zadania.
 - Nauczyciel dostosowuje termin realizacji zadania do stopnia jego trudności.
 - Nauczyciel sprawdza wykonane zadania w wyznaczonym terminie.
 - Za wykonane zadanie uczeń może otrzymać ocenę lub „+”(w zależności od stopnia trudności zadania lub sposobu jego wykonania).
 - Brak pracy domowej zostaje odnotowany przez nauczyciela za pomocą oceny niedostatecznej lub „-”.
 - Za trzy plusy uczeń otrzymuje ocenę bardzo dobrą, za trzy minusy niedostateczną.
 - Zadanie domowe uczeń powinien prawidłowo odczytać, a samodzielność jego wykonania oraz znajomość materiału, którego dotyczy, może być sprawdzona poprzez dodatkowe pytania zadane przez nauczyciela.

- Uczeń ma możliwość poprawy oceny po wykonaniu zadania w terminie wyznaczonym przez nauczyciela.
- Nauczyciel może odmówić wyznaczenia kolejnego terminu poprawy pracy domowej, jeżeli uczeń jest niesystematyczny, ma nieodpowiedni stosunek do przedmiotu, lekceważy swoje obowiązki, notorycznie nie odrabia prac domowych.
- Ocenianie prac następuje zgodnie z umową dotyczącą konkretnej pracy.

11. Prowadzenie zeszytu przedmiotowego/ zeszytu ćwiczeń.

Zeszyt podlega sprawdzaniu co najmniej raz w semestrze.

Kontroli podlega:

- zapis tematów, notatek z lekcji;
- systematyczność wykonywania zadań (ćwiczeń);
- poprawność merytoryczna;
- estetyka, staranne prowadzenie.

Jeżeli uczeń nie zapisuje notatki z lekcji otrzymuje minus. Jeżeli pomimo upomnienia nauczyciela dalej nie przepisuje notatki otrzymuje ocenę niedostateczną.

12. Prace dodatkowe (projekty indywidualne lub zespołowe, referaty, pomoce naukowe).

Ocenie podlega:

- wartość merytoryczna;
- estetyka wykonania;
- wkład pracy ucznia;
- inwencja twórcza;
- prezentacja pracy.

13. Uczeń może być raz w ciągu półroczia nieprzygotowany do lekcji, co zgłasza na początku zajęć. Nie obejmuje to zwolnienia od pisania zapowiedzianej pracy klasowej/kartkówki.

14. Jeżeli uczeń opuścił więcej niż 50% lekcji i nie ma podstaw do wystawienia oceny, może nie być klasyfikowany.

15. Aby uczeń otrzymał ocenę dopuszczającą powinien otrzymać łącznie powyżej 30% z prac pisemnych, odpowiedzi ustnych i innych form działalności podlegających ocenianiu.

16. W przypadku ucznia z opinią/ orzeczeniem z poradni psychologiczno-pedagogicznej przy ocenianiu bierze się pod uwagę zalecenia i uwzględnia się wkład pracy i wysiłek ucznia proporcjonalnie do jego zdolności i możliwości.

17. Ocenę celującą może otrzymać uczeń, który spełnia wszystkie warunki konieczne do uzyskania oceny bardzo dobrej, dodatkowo wykazuje się wiedzą wykraczającą poza program nauczania obowiązujący na jego poziomie, wykonuje ciekawe pomoce naukowe lub interdyscyplinarne prace projektowe, bierze udział w konkursach przedmiotowych i odnosi w nich sukcesy.

18. Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia kryteriów dla oceny dopuszczającej, nie wykorzystuje pomocy ze strony nauczyciela (nie korzysta, np. z konsultacji), pracuje poniżej swoich możliwości, nie wykazuje chęci nadrobienia zaległości.

19. Podane niżej kryteria ocen stosuje się w połączeniu z treściami przewidzianymi w podstawie programowej i wynikających z niej rozkładach materiału na dane półrocze/rok nauczania.

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCEN

Przy ocenianiu prac pisemnych nauczyciel stosuje następujące zasady przeliczania punktów na ocenę:

- 1) poniżej 33% możliwych do uzyskania punktów – niedostateczny;
- 2) od 33% - dopuszczający;
- 3) od 50% - dostateczny;
- 4) od 75% - dobry;
- 5) od 90% - bardzo dobry;
- 6) 100% - celujący (ocena ta dotyczy sprawdzianów).

Dorota Grodowicz

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z przyrody dla kl. 4 w oparciu o program nauczania wydawnictwa Nowa Era

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
Dział 1. Poznajemy warsztat przyrodnika				
<p>wymienia składniki przyrody nieożywionej i ożywionej (A); podaje trzy przykłady wytworów działalności człowieka (A); wymienia zmysły człowieka (A); wymienia źródła informacji o przyrodzie (A); wyjaśnia, czym jest obserwacja, a czym doświadczenie (B); podaje nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji w terenie (A); podaje nazwy głównych kierunków geograficznych (A); odszukuje na planie lub mapie wskazany obiekt (D)</p>	<p>opisuje rolę poszczególnych zmysłów w poznawaniu świata (B); przyporządkowuje przyrząd do obserwowanego obiektu (C); wyjaśnia, co to jest widnokrąg (B); wyznacza kierunki geograficzne za pomocą kompasu rysuje różę głównych i pośrednich kierunków geograficznych (B); rozpoznaje obiekty w terenie przedstawione na planie i opisuje je za pomocą znaków kartograficznych (C); określa położenie innych obiektów na mapie w stosunku do podanego obiektu (C); oblicza</p>	<p>wymienia cechy ożywionych składników przyrody (A); wyjaśnia znaczenie obserwacji w poznawaniu przyrody (B); opisuje etapy doświadczenia (A); podpisuje na schemacie poszczególne części mikroskopu (C); opisuje sposób wyznaczania kierunku geograficznego za pomocą gnomonu (C); opisuje budowę kompasu (A); wyjaśnia zasadę tworzenia nazw kierunków pośrednich (B); oblicza rzeczywiste wymiary przedmiotu przedstawionego w różnych skalach (D); wyjaśnia, na czym polega</p>	<p>planuje obserwację dowolnego obiektu lub organizmu w terenie (D); określa przeznaczenie poszczególnych części mikroskopu (C); opisuje sposób przygotowania obiektu do obserwacji mikroskopowej (B); porównuje sposoby wyznaczania kierunków geograficznych za pomocą kompasu i gnomonu (C)</p>	<p>wyjaśnia, w jaki sposób zmiana jednego składnika przyrody może wpłynąć na pozostałe wybrane składniki (B); planuje i prowadzi doświadczenie (D); wyjaśnia, dlaczego do niektórych doświadczeń należy używać dwóch zestawów (D); wymienia nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji (odległych obiektów, głębin) (B); opisuje sposób wyznaczania kierunku północnego za pomocą Gwiazdy Polarnej oraz innych obiektów w otoczeniu (B)</p>

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
	wymiary biurka w skali 1 : 10 (C);	orientowanie mapy (B)		

Dział 2. Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze

wymienia stany skupienia, w których występują substancje (A); podaje przykłady ciał plastycznych, kruchych i sprężystych w swoim otoczeniu (C); podaje przykłady występowania wody w różnych stanach skupienia (B); odczytuje wskazania termometru (C); podaje nazwy przemian stanów skupienia wody (B); wymienia składniki pogody (A); rozpoznaje rodzaje opadów (C); wymienia przyrządy służące do obserwacji meteorologicznych (A); odczytuje symbole umieszczone na mapie pogody (C); wyjaśnia	podaje przykłady ciał stałych, cieczy i gazów (C); wyjaśnia zasadę działania termometru cieczowego (B); zapisuje temperaturę dodatnią i ujemną (C); opisuje, w jakich warunkach zachodzą topnienie, krzepnięcie parowanie i skraplanie (A); wyjaśnia pojęcia: <i>pogoda, upał, przymrozek, mróz</i> (B); podaje nazwy osadów atmosferycznych (B); opisuje pozorną wędrówkę Słońca nad widnokregiem, uwzględniając zmiany długości cienia (B); wyjaśnia pojęcia: <i>równonoc jesienna, równonoc wiosenna, przesilenie letnie,</i>	wyjaśnia, popierając przykładami, na czym polega zjawisko rozszerzalności cieplnej (B); wymienia czynniki wpływające na szybkość parowania (A); opisuje sposób powstawania chmur (B); wyjaśnia, czym jest ciśnienie atmosferyczne (B); wyjaśnia, jak powstaje wiatr (B); określa aktualne zachmurzenie (C); i przyporządkowuje trzech przyrządy do rodzajów obserwacji meteorologicznych (C); opisuje zmiany temperatury powietrza w ciągu dnia w zależności od wysokości Słońca nad widnokregiem (B);	klasyfikuje ciała stałe ze względu na właściwości (B); porównuje właściwości fizyczne ciał stałych, cieczy i gazów (C); podpisuje na mapie kierunek wiatru (C); wykazuje związek pomiędzy porą roku a występowaniem określonego rodzaju opadów i osadów (D); opisuje zmiany długości cienia w ciągu dnia (B); porównuje wysokość Słońca nad widnokregiem w południe oraz długość cienia w poszczególnych porach roku (C)	opisuje obieg wody w przyrodzie (B); wyjaśnia różnice między opadami a osadami atmosferycznymi (D); wymienia fenologiczne pory roku, czyli te, które wyróżnia się na podstawie fazy rozwoju roślinności (A)
--	--	--	--	---

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
<p>pojęcia: wschód Słońca, górowanie, zachód Słońca (B); wymienia daty rozpoczęcia kalendarzowych pór roku (A); podaje przykłady zmian zachodzących w przyrodzie ożywionej w poszczególnych porach roku (C)</p>	<p><i>przesilenie zimowe</i> (B); opisuje cechy pogody w poszczególnych porach roku (B)</p>	<p>opisuje zmiany w pozornej wędrówce Słońca nad widnokretem w poszczególnych porach roku (B)</p>		
<p>Dział 3. Poznajemy świat organizmów</p>				
<p>opisuje trzy wybrane czynności życiowe organizmów (B); wyjaśnia pojęcia <i>organizm jednokomórkowy</i>, <i>organizm wielokomórkowy</i> (B); wyjaśnia pojęcia: <i>organizm samożywny</i>, <i>organizm cudzożywny</i> (B); wymienia, na podstawie ilustracji, charakterystyczne cechy drapieżników (B); układa łańcuch pokarmowy z podanych organizmów (C); wymienia korzyści płynące z uprawy roślin w</p>	<p>wymienia czynności życiowe organizmów (A); podaje nazwy królestw organizmów (A); podaje przykłady organizmów roślinożernych i mięsożernych (B); wyjaśnia, na czym polega wszystkożerność (B); wyjaśnia, czym są zależności pokarmowe (B); podaje nazwy ogniw łańcucha pokarmowego (A); podaje przykłady dzikich zwierząt żyjących w mieście (A)</p>	<p>opisuje hierarchiczną budowę organizmów wielokomórkowych (B); charakteryzuje czynności życiowe organizmów (C); opisuje cechy przedstawicieli poszczególnych królestw organizmów (B); przyporządkowuje podane organizmy do grup troficznych (samożywny, cudzożywny) (B); wymienia cechy roślinożerców (B); wymienia przedstawicieli pasożytów (B); wyjaśnia,</p>	<p>opisuje sposób wytwarzania pokarmu przez rośliny (B); określa rolę, jaką odgrywają w przyrodzie zwierzęta odżywiające się szczątkami glebowymi (C); wyjaśnia, na czym polega pasożytnictwo (B); opisuje szkodliwość zwierząt zamieszkujących nasze domy (przykłady) (C)</p>	<p>uzasadnia potrzebę klasyfikacji organizmów (C); charakteryzuje wirusy (C); podaje przykłady pasożytnictwa w świecie roślin, grzybów, bakterii i protistów (B); podaje przykłady obrony przed wrogami w świecie roślin i zwierząt (C); wymienia nazwy kilku roślin leczniczych uprawianych w domu lub w ogrodzie (B)</p>

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
<p>domu i w ogrodzie (A); podaje przykłady zwierząt hodowanych przez człowieka (B)</p>		<p>co to jest sieć pokarmowa (B); wyjaśnia, jakie znaczenie ma znajomość wymagań życiowych uprawianych roślin (B); wyjaśnia, dlaczego nie wszystkie zwierzęta możemy hodować w domu (B)</p>		
Dział 4. Odkrywamy tajemnice ciała człowieka				
<p>wymienia składniki pokarmowe (A); opisuje znaczenie wody dla organizmu (B); wyjaśnia, dlaczego należy dokładnie żuć pokarm (B); uzasadnia konieczność mycia rąk przed każdym posiłkiem (C); podpisuje na schemacie elementy szkieletu oraz narządy układów: pokarmowego, krwionośnego, oddechowego, nerwowego, ruchu i rozrodczego (C); wymienia zasady higieny</p>	<p>podaje przykłady produktów spożywczych bogatych w białka, cukry, tłuszcze, witaminy (B); opisuje rolę poszczególnych układów(B); wymienia trzy funkcje szkieletu (A); opisuje rolę poszczególnych narządów zmysłów (B) wyjaśnia pojęcie <i>ciąża</i> (B); wymienia zmiany fizyczne zachodzące w okresie dojrzewania u dziewcząt i chłopców (B); omawia</p>	<p>opisuje rolę składników pokarmowych w organizmie (B); wyjaśnia pojęcie <i>trawienie</i> (B); opisuje drogę pokarmu w organizmie (B); proponuje zestaw prostych ćwiczeń poprawiających funkcjonowanie układu krwionośnego (D); opisuje budowę poszczególnych narządów układu oddechowego, pokarmowego, krwionośnego, rozrodczego, nerwowego</p>	<p>wyjaśnia rolę enzymów trawiennych (B); wskazuje narządy, w których zachodzi mechaniczne i chemiczne przekształcanie pokarmu (B); wyjaśnia, na czym polega współdziałanie układów: pokarmowego, oddechowego i krwionośnego (C); opisuje wymianę gazową zachodzącą w płucach (B);</p>	<p>opisuje rolę narządów wspomagających trawienie (B); wymienia czynniki, które mogą szkodliwie wpłynąć na funkcjonowanie wątroby lub trzustki (A); charakteryzuje rolę poszczególnych składników krwi (B); wyjaśnia, dlaczego w okresie szkolnym należy szczególnie dbać o prawidłową postawę (B);</p>

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
<p>poznanych układów (A); na rysunku powskazuje narządy zmysłów (C); rozpoznaje na ilustracji komórki rozrodcze: męską i żeńską (C); wyjaśnia pojęcie <i>zapłodnienie</i> (B); podaje przykłady zmian w organizmie świadczących o rozpoczęciu okresu dojrzewania (A); podaje przykłady zmian w funkcjonowaniu skóry w okresie dojrzewania (B)</p>	<p>zasady higieny, których należy przestrzegać w okresie dojrzewania (B)</p>	<p>oraz układu ruchu (B); rozróżnia rodzaje połączeń kości (C); podaje nazwy największych stawów występujących w organizmie człowieka (A); wskazuje na planszy elementy budowy oka i ucha (C); opisuje zmiany psychiczne zachodzące w okresie dojrzewania (B)</p>	<p>wymienia zadania mózgu (B); wyjaśnia, w jaki sposób układ nerwowy odbiera informacje z otoczenia (B); uzasadnia, że układ nerwowy koordynuje pracę wszystkich narządów zmysłów (D); opisuje rozwój nowego organizmu (B)</p>	
Dział 5. Odkrywamy tajemnice zdrowia				
<p>wymienia zasady zdrowego stylu życia (A); wyjaśnia, dlaczego ważna jest czystość rąk (B); wymienia drogi wnikania do organizmu człowieka drobnoustrojów chorobotwórczych (A); wymienia dwie zasady bezpieczeństwa podczas zabaw na świeżym powietrzu (A); wymienia</p>	<p>podaje zasady prawidłowego odżywiania (A); wyjaśnia, dlaczego należy dbać o higienę skóry (B); podaje przykłady wypoczynku czynnego i biernego (B); wymienia przyczyny chorób zakaźnych (A); opisuje przyczyny zatruc (B); opisuje zasady postępowania w czasie</p>	<p>wyjaśnia rolę aktywności fizycznej w zachowaniu zdrowia (B); opisuje sposób pielęgnacji skóry ze szczególnym uwzględnieniem okresu dojrzewania (C); wyjaśnia, na czym polega higiena jamy ustnej (B); wyjaśnia, czym są szczepionki (B); wymienia objawy zatruc</p>	<p>wyjaśnia, czym jest zdrowy styl życia (B); opisuje skutki niewłaściwego odżywiania się (B); opisuje skutki niedoboru i nadmiernego spożycia poszczególnych składników pokarmowych (B); wyjaśnia, na czym polega higiena osobista (B); opisuje objawy wybranych chorób</p>	<p>wyjaśnia istotę działania szczepionek (B); wyjaśnia, dlaczego należy rozsądnie korzystać z kąpieli słonecznych i solariów (B); wymienia sposoby pomocy osobom uzależnionym (B); podaje przykłady profilaktyki chorób nowotworowych (B)</p>

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
numery telefonów alarmowych (A); wymienia zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób zakaźnych (B); podaje przykłady zjawisk pogodowych, które mogą stanowić zagrożenie (B); określa sposób postępowania po użądleniu (A); podaje przykłady środków czystości, które stwarzają zagrożenie dla zdrowia (A); podaje przynajmniej dwa przykłady negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu na organizm człowieka (B)	burzy (B); podaje przykłady trujących roślin hodowanych w domu (A); opisuje zasady udzielania pierwszej pomocy w przypadku skaleczeń i otarć (C); podaje przykłady substancji, które mogą uzależniać (B); podaje przykłady sytuacji, w których należy zachować się asertywnie (C); prezentuje właściwe zachowanie asertywne w wybranej sytuacji (C)	pokarmowych ze szczególnym uwzględnieniem zatruc grzybami (B); uzasadnia celowość umieszczania symboli na opakowaniach substancji niebezpiecznych (C); wyjaśnia, na czym polega palenie bierne (B); wymienia skutki przyjmowania narkotyków (B); uzasadnia konieczność zachowań asertywnych (D)	zakaźnych (B); charakteryzuje pasożyty wewnętrzne człowieka (C); wymienia drobnoustroje mogące wnikać do organizmu przez uszkodzoną skórę (B); opisuje sposób postępowania po ukąszeniu przez żmiję (B); opisuje zasady postępowania w przypadku oparzeń (C); podaje przykłady dziko rosnących roślin trujących (D); wyjaśnia, czym jest uzależnienie (B);	
Dział 6. Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy				
wyjaśnia pojęcie <i>krajobraz</i> (B); wymienia składniki, które należy uwzględnić, opisując krajobraz (A); wymienia nazwy krajobrazów kulturowych (A);	wyjaśnia, do czego odnoszą się nazwy krajobrazów (B); podpisuje na rysunku elementy wzniesienia (C); podaje po jednym przykładzie skał	rozpoznaje na zdjęciach rodzaje krajobrazów (C); opisuje cechy poszczególnych krajobrazów kulturowych (B); opisuje wklęsłe formy terenu (B); opisuje	klasyfikuje wzniesienia na podstawie ich wysokości (A); podpisuje na rysunku elementy doliny (B); opisuje proces powstawania i rolę gleby (B); opisuje, jak powstają	wymienia nazwy: najdłuższej rzeki, największego jeziora, największej głębi oceanicznej (A); podaje przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
<p>rozpoznaje na ilustracji wzniesienia i zagłębienia (C); wymienia nazwy grup skał (A); podaje przykłady wód słonych (B); wymienia trzy formy ochrony przyrody w Polsce (A); podaje przykłady ograniczeń obowiązujących na obszarach chronionych (B); wyjaśnia, na czym polega ochrona ścisła (B)</p>	<p>należących do poszczególnych grup (B); wyjaśnia, czym jest próchnica (B); wyjaśnia pojęcia: <i>wody słodkie</i>, <i>wody słone</i> (B); wymienia rodzaje wód powierzchniowych (A); podaje przykłady zmian w krajobrazach kulturowych (B); wyjaśnia czym są parki narodowe i pomniki przyrody (B); opisuje sposób zachowania się na obszarach chronionych (B)</p>	<p>budowę skał litych, zwięzłych i luźnych (C); na podstawie ilustracji rozróżnia rodzaje wód stojących i płynących (C); opisuje zmiany w krajobrazie najbliższej okolicy wynikające z rozwoju rolnictwa lub związane z rozwojem przemysłu (C); wyjaśnia cel ochrony przyrody (B); wyjaśnia czym są rezerваты przyrody (B); wyjaśnia różnice między ochroną ścisłą a ochroną czynną (B)</p>	<p>bagna (B); charakteryzuje rodzaje wód płynących (B); podaje przykłady działalności człowieka w najbliższej okolicy, które prowadzą do przekształcenia krajobrazu (B); wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości lub osiedla (D); wskazuje różnice między parkiem narodowym a parkiem krajobrazowym (C)</p>	<p>rzek na życie i gospodarkę człowieka (B); wyjaśnia, w jakich warunkach powstają lodowce (B); podaje przykłady występowania lodowców na Ziemi (B)</p>
Dział 7. Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na lądzie				
<p>wymienia przystosowania ryb do życia w wodzie (A); opisuje schemat rzeki, wymieniając: źródło, bieg górny, środkowy, dolny, ujście (C); podpisuje, np. na schematycznym rysunku, strefy życia w jeziorze (C); podaje przykłady organizmów</p>	<p>opisuje, popierając przykładami, przystosowania zwierząt do życia w wodzie (C); opisuje, popierając przykładami, przystosowania roślin do ruchu wody (C); podaje nazwy organizmów żyjących w biegu</p>	<p>wymienia cechy, którymi różnią się poszczególne odcinki rzeki (B); opisuje przystosowania organizmów żyjących w biegu górnym, środkowym i dolnym rzeki (C); charakteryzuje przystosowania roślinności strefy</p>	<p>porównuje świat roślin i zwierząt w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki (C); wyjaśnia pojęcie <i>plankton</i> (B); układa z poznanych organizmów łańcuch pokarmowy występujący w jeziorze (C); charakteryzuje wymianę</p>	<p>opisuje przystosowania dwóch–trzech gatunków zwierząt lub roślin do życia w ekstremalnych warunkach lądowych (C); charakteryzuje bory, grądy, łągi i buczyny (C); wyjaśnia, czym jest walka biologiczna (B); wymienia korzyści</p>

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
<p>żyjących w poszczególnych strefach jeziora (B); wymienia czynniki warunkujące życie na łądzie (A); opisuje przystosowania zwierząt do zmian temperatury (C); wpisuje na schemacie warstwy lasu (C); przyporządkowuje po dwa gatunki organizmów do poszczególnych warstw lasu (C); opisuje zasady zachowania się w lesie (B); rozpoznaje na ilustracji dwa drzewa iglaste i dwa drzewa liściaste (C); wyjaśnia znaczenie łąki dla ludzi (B); wyjaśnia, dlaczego nie wolno wypalać traw (B); podaje nazwy zbóż uprawianych na polach (A); podaje przykłady warzyw uprawianych na polach (A); wymienia dwa szkodniki upraw polowych (A);</p>	<p>górnym, środkowym i dolnym rzeki (B) podaje przykłady roślin strefy przybrzeżnej jeziora (A); wskazuje przystosowania roślin do ochrony przed niekorzystną (zbyt niską lub zbyt wysoką) temperaturą (C); wymienia nazwy przykładowych organizmów żyjących w poszczególnych warstwach lasu (B); porównuje wygląd igieł sosny i świerka (C); wymienia cechy łąki (B); wymienia zwierzęta mieszkające na łące i żerujące na niej (A); opisuje sposoby wykorzystywania roślin zbożowych (B); uzupełnia brakujące ogniwa w łańcuchach pokarmowych organizmów żyjących na polu (C)</p>	<p>przybrzeżnej jeziora (B); charakteryzuje przystosowania ptaków i ssaków do życia w strefie przybrzeżnej (C); charakteryzuje przystosowania roślin i zwierząt zabezpieczające przed utratą wody (C); opisuje sposoby wymiany gazowej u zwierząt lądowych (C); opisuje wymagania środowiskowe wybranych gatunków zwierząt żyjących w poszczególnych warstwach lasu (C); porównuje drzewa liściaste z iglastymi (C); rozpoznaje rosnące w Polsce rośliny iglaste i pospolite drzewa liściaste (B) rozpoznaje pięć gatunków roślin występujących na łące (C); przedstawia, w formie łańcucha pokarmowego, proste zależności pokarmowe</p>	<p>gazową u roślin (C); opisuje przystosowania roślin do wykorzystania światła (B); charakteryzuje poszczególne warstwy lasu, uwzględniając czynniki abiotyczne oraz rośliny i zwierzęta żyjące w tych warstwach (D); podaje przykłady drzew rosnących w lasach liściastych, iglastych i mieszanych (B); przyporządkowuje nazwy gatunków roślin do charakterystycznych barw łąki (C); uzasadnia, że łąka jest środowiskiem życia wielu zwierząt (C); przykłady innych upraw niż zboża, warzywa, drzewa i krzewy owocowe, wskazując sposoby ich wykorzystywania (B); przedstawia zależności występujące na polu w formie co najmniej dwóch łańcuchów</p>	<p>i zagrożenia wynikające ze stosowania chemicznych środków zwalczających szkodniki (B)</p>

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
		między poznany- mi organizmami żyjącymi na łące (C); wyjaśnia, czym różnią się zboża ozime i jare (B); wymienia sprzymierzeńców człowieka w walce ze szkodnikami upraw polowych (B)	pokarmowych (C)	

Dorota Grodowicz